

מצפן מוסרי

"כשהגעתי למקווה ביקשו ממני להסיר תכשיטים, איפור ואפילו את עדשות המגע, כיוון שהדרישה היא שמי המקווה יעטפו את כל גופי. הבלנית הכניסה אותי לחדר קטן, בעל מדרגות המובילות אל מי המקווה. היא הלבישה אותי בחלוק ענק והראתה לי איך עליי לטבול וביקשה שארד למים ואמתין לרבנים".

11/12/2019

הרבה נעמי אפרת

[מעשה דינה](#), [פרשת וישלח](#)

"הבלנית יצאה מהחדר ונכנסו 3 רבנים, גברים מבוגרים לבושים בשחור. שלושת הגברים עמדו מעל המקווה והסתכלו עליי מלמעלה. כמו כל בגד שנכנסים עמו למים, גם החלוק הענק נצמד אליי ורק רצה לצוף כלפי מעלה.

הרבנים החלו לשאול אותי שאלות-

מדוע את רוצה להתגייר?

האם את בטוחה שתוכלי לעמוד בעול מצוות?

תספרי לנו, מדוע את כאן?"

למען השפיות אעצור כאן.

מתוך עדותה של נערה אנונימית, חיילת בצה"ל, שעברה גיור אורתודוכסי.

מדוע יצאה החיילת את ביתה והלכה אל המקווה?

היא הלכה משום שזה עתה סיימה תהליך עמוק ומשמעותי של הכרות עם הדת היהודית.

דת חכמה, רגישה, הומאנית להפליא, דת השומרת על אנשיה. הדת שלנו.

מדוע תחקרו הרבנים את החיילת בעודה במי המקווה?

אני רוצה להאמין שהם תחקרו אותה משום שהם מסתמכים על הסוגיה ממסכת בבלי, בה כתוב כי כל ענייני הגר בין במילה ובין בטבילה, צריך שיהיו בפני הכשרים לדון, ובאור יום.

אנו יודעים כי אין בדברים האלו שבמסכת בבלי בכדי לתת הצדקה למעשים המשפילים והחודרניים של הרבנים. אנו יודעים כי ההבנה של הרבנים הייתה צרה, ואולי אפילו סתם על פי מה שמתאים להם. עם זאת, אין ספק שהם חשבו וחושבים שהם עושים את הדבר הנכון.

אני יודעת כי גופה של הנערה נותר שלם, גם אם ליבה נסדק.

איני גוזרת גזירה שווה בין מעשה הרבנים הללו לבין מעשה דינה.

אני רוצה למקד את הדרשה שלי בעצם התנהלותנו כחברה במקומות בהם הגבולות עמומים.

לד, אַוְתִּיצָא דִּינָה בֵּת-לְאָה, אֲשֶׁר לָדָה לְיַעֲקֹב, לְרָאוּת, בְּבִנוֹת הָאָרֶץ.

מדוע יצאה דינה את ביתה?

היא יצאה משום שרצתה לראות בבנות הארץ. היא יצאה משום שעל אף שלא היה ראוי חברתית ככל וכלל לצאת את ביתך לבדך אל השדות, החברות הייתה חשובה לה. הבדידות כאבה לה. היא רצתה בחברת הנשים.

לד, בּוֹיָרָא אֶתְּהָ שְׂכָם בֶּן-חַמּוֹר, הַחַי-נְשִׂיא הָאָרֶץ; וַיִּקַּח אֶתְּהָ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ, וַיֵּעָנֶה.

מדוע עשה שכס בן חמור את מה שעשה?

הוא עשה זאת משום שהיה הנשיא, ומשום שהיו בידיו הכוח והסררה. ואולי מפני שאמר לעצמו, אם יוצאת נערה כך לבדה את ביתה והולכת לשדות, זה מה שהיא רוצה.

הוא עשה זאת משום שלא היה נהוג לשאול את הנערה אם בכך חפץ ליבה.

מדוע עינה שכס בן חמור את דינה?

אני רוצה להאמין, כפי שמציעה הפרשנות בספר שמות פרק כא' – אִם אֶחָרָת יִקַּח לוֹ שְׂאֵרָה קְסוּתָהּ וְעֵנֶתָה לֹא יִגָּרַע: – כי ייתכן וַיֵּעָנֶה מרמז כי רצה שכס לדאוג לשארה כסותה ועונתה של דינה, בייחוד משום שטען לאהוב אותה לאחר מעשה.

החוקרים זקוביץ' וווינפלד אף טוענים כי הפועל "ויענה" משמעו שכב איתה, ותו לא, ואפשר לומר כי היות ודינה לא צעקה בכיכר העיר, על פי דין אותם הזמנים אין כאן כלל אונס.

נוסף על הכל, לקיחת האחריות של שכס על דינה אחר מעשה, מרמזת על כך שמעשהו לא היה מתוך שנאה וכעס אלא כמעשה אהבה.

חשוב גם לציין את מה שיודעים כולנו: מעשה דינה לא נכנס אל המקרא משום החיבה העמוקה שרוחש הסופר המקראי לנשים, או החמלה שהוא חש כלפי דינה. אלא כהתראה חד משמעית בפני נישואי תערובת. אם כך, ניתן להניח כי מעשי שכס בן חמור בדינה מפורטים ומתוארים כך על מנת לתחזק חרדה קיומית מיחסים עם הגר.

אני רוצה להאמין כי כאשר המקרא מציין:

לד, גוּתְּבֶק נִפְשׁוּ, בְּדִינָה בֵּת-יַעֲקֹב; וַיֵּאָהֵב, אֶת-הַנֶּעֱרָ, וַיְדַבֵּר, עַל-לֵב הַנֶּעֱרָ. , באמת ובתמים אהב שכס בן חמור את דינה.

הכתוב, וַיְדַבֵּר, עַל-לֵב הַנֶּעֱרָ, מעיד על רובד נפשי של שכס בן חמור, היכולת לשוחח אל ליבה של אישה. רובד שנדיר למצוא במקרא.

שכס בן חמור מחלל את גופה של דינה בת יעקב בגלל שהוא יכול. בגלל שזה מותר. הוא מאחר לראות כי הקורבן שלו היא בת חווה, כי גם לה יש רגשות, כי גם היא זקוקה לחמלה. הוא מאחר לראות שדינה היא בת אדם – שלמה, טהורה, אלוהית, ממש כשם שהוא בן אדם.

הוא טוען לאהוב אותה באמצעות אונס אכזרי, מכיוון שכך נהוג לאהוב בעידן המקראי בחורה המטיילת בשדות מחוץ לתחום היישוב.

דינה של אז, היא – היא הנערה, שהיום היו אומרים עליה מרבית הגברים המתחסדים, הצבועים והמיזוגנים שהיא looking for trouble.

שכס בן חמור לא מעלה על דעתו שניתן לאהוב את דינה ורק לאחר מכן לבקש ממנה רשות לקירבה.

אז מה בכל זאת לא בסדר כאן? מה גורם לכעס להציף את העיניים ולמפלס החרדה להציף את הנשמה למשמע הסיפורים האלו?

האם טרחתי לערוך דרשה על מנת להצדיק את מעשיו השפלים של שכס בן חמור באונס דינה או לתת צידוק למעשים המשפילים והקשים של הרבנים כלפי נערת גיור אומללה?

כלל וכלל לא.

אני טורחת לעמוד כאן מולכם ולומר את הדברים הללו מפני שאני מאמינה שתורת ישראל מספקת לנו מצפן מוסרי שהוא רגיש ומתוחכם מאוד מחד, ומתעתע ומבלבל מאוד מאידך.

ניתנו בידינו מקורות. תורה ומצוות, חוקים ומשפטים – אבל אף אחד לא הסביר לנו מה ואיך וכיצד יש לנהוג בהם.

המצב המתעתע הזה מוליד תצורות אימות של התנהגות משפילה, מיזוגנית. תצורות בהם האגו הגברי והאנושי יוצא מכלל שליטה ופועל אך ורק על מנת לחלל ולסדוק.

ובכל זאת, ניתן למצוא צידוק תורני להתנהגויות אלו.

מכאן הולכת ומתבהרת בעיני משימתנו הגדולה כמנהיגים ובעיקר כרבנים :

בתוך בליל ההוראות הסותרות של התורה, עלינו לפעול ליצירת הלכה רפורמית חברתית ואנושית, חדה, ישירה ומעוגנת במשפט. עלינו לקחת אחריות על תענועי המקורות הקדומים ולתת את הדין על התנהגות ראויה בכל רבדי החיים.

בד בבד עם יצירת הלכה רפורמית מוסרית, עלינו לפעול לכינון מערכת חינוך מקיפה, פורמאלית ובלתי פורמאלית, המנחילה את אותם ערכים. יסוד הכעס בא מצד חסרון היצירה, אמר הרב קוק, והתכוון לא רק למתן כלים לחינוך יצירתי אלא גם אל הפתיחות המחשבתית המולידה סבלנות ואהבה. אותם ערכי סבלנות ואהבה אינם רק תבלין לעבודתנו, אלא הם – הם המהות הערכית של רבני המאה ה-21. עלינו לפעול להנחילם ללא לאות.

הנביא יחזקאל מהווה עבורנו דוגמה להליכה ישרה ונכוחה בתענועי התורה :

את-האובדת אבקש, ואת-הנידחת אשיב, ולנשברת אחבוש, ואת-החולה אחזק ;

המילים הללו, שהן יותר מכל דבר אחר – חזון לבני ישראל, ראוי שיהיו נושאי הלפיד שלנו כרבנים רפורמיים.

התקופה האחרונה בעולם מאופיינת בציפה על פני המים של כל סיפורי ההתעללות הגברית באשר הם. קמפיין #MeToo הוציא לאור מעשים שפלים של נשיאים, מצביאים, ראשי עיר וכן, גם של אנשים פשוטים.

הצעד הבא הוא לא להיתפס לשיכרון החושים הכללי הנובע באופן טבעי מהוצאת הדברים לאור ושחרור הטראומות.

הצעד הבא הוא לפעול לכינון חוק וחינוך מוסרי, ערכי ויצירתי,

במהרה בימינו, ונאמר – אמן.